

Արևելյան գործընկերության երկրներում շրջակա միջավայրի տեղեկատվական միասնական համակարգի սկզբունքների և փորձի ներդրում (ԵՀԳ ՇՄՏՄՀ II Արևելք)

Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության տրամադրում և տարածում

Պատրաստվածության զեկույց. Հայաստան
Ճանապարհային քարտեզ

Հունիս 2020 թ.

Պատրաստված է «PricewaterhouseCoopers» ընկերության կողմից
Շրջակա միջավայրի եվրոպական գործակալության հետ
կնքված պայմանագրի շրջանակներում

Ծրագիրը ֆինանսավորվել է Եվրամիության կողմից և իրականացվել է Շրջակա Միջավայրի Եվրոպական Գործակալության

European Environment Agency

Արևելյան գործընկերության երկրներում շրջակա միջավայրի տեղեկատվական միասնական համակարգի սկզբունքների և փորձի ներդրում (ԵՀԳ ՇՄՏՄՆ II Արևելք)

Իրավական ծանուցում

Այս զեկույցը պատրաստվել է «PricewaterhouseCoopers» ընկերության կողմից Շրջակա միջավայրի եվրոպական գործակալության հետ կնքված No. 3437/R0-ENIE/EEA.57335 ծառայությունների մատուցման մասին պայմանագրի շրջանակներում, սակայն դրա բովանդակությունը կարող է չարտացոլել Եվրոպական հանձնաժողովի կամ Եվրամիության այլ հաստատությունների պաշտոնական տեսակետները: Ոչ Շրջակա միջավայրի եվրոպական գործակալությունը, ոչ էլ Գործակալության անունից գործող որևէ անձ կամ կազմակերպություն պատասխանատվություն չի կրում այս զեկույցում պարունակվող տեղեկատվության հնարավոր օգտագործման համար:

Այս զեկույցը պատրաստվել է «PricewaterhouseCoopers» ընկերության կողմից ճանապարհային քարտեզի մշակման և ազգային էլ.կառավարման, բաց տվյալների գործընթացներում և հարթակներում բնապահպանական տեղեկատվության ընդգրկման հավանական և գործնական միջոցների վերհանման ծրագրի շրջանակներում, մասնավորապես ԵՀԳ ՇՄՏՄՆ II Արևելք 2016-2020թթ. ծրագրի համատեքստում: Առաջին անգամ զեկույցը պատրաստվել է 2018 թվականին և լրամշակվել ամբողջ 2019 թվականի ընթացքում, ներառյալ 2019 թվականի մարտին տեղի ունեցած վերանայումը Կիևում անցկացված առաջին տարածաշրջանային հանդիպումից հետո և երկրորդ վերանայումը մայիսին անցկացված կյոթ սեղանից հետո: Հայաստանում տեղական իշխանությունները զեկույցի վերաբերյալ իրենց դիտարկումներն են ներկայացրել 2020 թվականի հունվարին:

Այս զեկույցը պարունակում է հանրային հասանելի աղբյուրներից ձեռք բերված տեղեկատվություն, որն առավել մանրամասն նկարագրված է զեկույցում, և հանդիսանում է երկրի բնապահպանական տեղեկատվության, բաց տվյալների և էլեկտրոնային կառավարման ոչ թե համապարփակ վերլուծություն, այլ շրջակա միջավայրի ազգային տեղեկատվական շրջանակների հիմնական բաղադրիչների հավաքածու:

Ճանապարհային քարտեզ¹

Ընդհանուր առմամբ, Հայաստանին խորհուրդ է տրվում ուշադրությունը բևեռել որոշ հիմնական տարրերի վրա՝ բաց տվյալների և շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության համահունչ և արդյունավետ կառավարման ապահովման և վերը նշված ընդհանուր մարտահրավերների լուծման համար: Հակիրճ՝ ուշադրությունը պետք է բևեռել հետևյալի վրա.

- **Քաղաքականության միջոցառումներ**

- *Թվային գործողությունների երկարաժամկետ ծրագիր.* անհրաժեշտ է ունենալ էլեկտրոնային կառավարման և բաց տվյալների գործողությունների ծրագիր, որը պետք է ապահովի ազգային էլեկտրոնային կառավարման և բաց տվյալների պորտալների տիրույթների որոշում, մշակում, կառավարում և ֆինանսավորում, ինչպես նաև թվային իրազեկման միջոցառումներ պետական մարմինների և հասարակության համար: Այս առումով անհրաժեշտ է գնահատել և գործի դնել ստացված ողջ արդյունքները և առաջատար փորձը, որ ձեռք են բերվել նախորդ գործողություններից և նախագծերից ամբողջ տնտեսության սպեկտրում:
- *Ընդհանուր փոխգործելիության շրջանակ.* երկրում անհրաժեշտ է ունենալ փոխգործելիության շրջանակ կամ առնվազն դրա համար անհրաժեշտ հիմքեր: Սա հատկապես անհրաժեշտ է շրջակա միջավայրի տեղեկատվական համապարփակ համակարգ(ներ) կառուցելու և շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների սահուն փոխանակում ապահովելու համար:
- *Բաց տվյալների և շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության ոլորտի ճանապարհային քարտեզ.* այս ճանապարհային քարտեզը պետք է պարունակի առանցքային նպատակներ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության փոխանակումն ու տարածումը խթանելու համար:

- **Իրավական միջոցառումներ**

- *Իրավակիրառ մեխանիզմներ* շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության կանոնավոր հավաքագրման, փոխանակման ու տարածման և իրականացման դիտանցման համար:

- **Տեխնիկական միջոցառումներ**

- *Էլեկտրոնային կառավարում, բաց տվյալներ և գեոպորտալներ.* երկրում անհրաժեշտ է ունենալ արդյունավետ էլեկտրոնային կառավարման, բաց

¹Առաջարկվող ճանապարհային քարտեզը լրամշակվել է հաշվի առնելով 2019թ. նոյեմբերի 12-ին Կոպենհագենում կայացած ENI SEIS II East ծրագրի ղեկավար կոմիտեի 4-րդ հանդիպման ընթացքում ներկայացված զեկույցը: Զեկույցները հասանելի են այստեղ. <https://eni-seis.eionet.europa.eu/east/areas-of-work/communication/events/project-related-events/4th-eni-seis-ii-east-project-steering-committee-meeting>

տվյալների և շրջակա միջավայրի պորտալներ, որոնց վրա շրջակա միջավայրի տվյալներն ու տեղեկատվությունը կարող են փոխանակվել/շրջանառվել տարածական հատկանիշներով, և որտեղ կարող են մատուցվել ծառայություններ:

- *Միջազգային ստանդարտների ներդրում.* ԵՄ, Ստանդարտացման միջազգային կազմակերպության (ISO), Համաշխարհային օլերնութաբանական կազմակերպության, Բաց գեոտարածական կոնսորցիումի, Համաշխարհային ցանցի կոնսորցիումի, Ստանդարտների և տեխնոլոգիաների ազգային ինստիտուտի և այլ միջազգային կազմակերպությունների կողմից մշակված ստանդարտները կարող են տեղայնացվել և ներդրվել տեղեկատվական համակարգի, մեթատվյալների ստանդարտների և փոխգործելիության ստանդարտների նախագծման ոլորտներում:

Այս տարրերից մի քանիսը Հայաստանում արդեն առկա են: Այնուամենայնիվ, խորհուրդ է տրվում այս ասպեկտներին նայել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության փոխանակման ու տարածման համապարփակ տեսանկյունից և անհրաժեշտության դեպքում դրանք թարմացնել: Այս տարրերը գտնվում են շարունակական զարգացման մեջ, ուստի անհրաժեշտ է դրանք պարբերաբար վերանայել:

Ճանապարհային քարտեզի իրագործման ուղեցույց

Հաջորդ բաժնում ներկայացված ճանապարհային քարտեզն ընդգրկում է բաց տվյալների և շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության ոլորտում հետագա զարգացման հիմնական ոլորտները: Այն նաև ներկայացնում է առաջարկություններ բարելավման վերաբերյալ, որոնք դասակարգված են ըստ ՇՄՏՄՇ/SEIS հետևյալ բաղադրիչների՝ բովանդակություն, ենթակառուցվածք և համագործակցություն:

Երկրի հաջողությունն ու արագ առաջխաղացումն այս մարտահրավեր հանդիսացող ոլորտում խիստ կախված են առաջնահերթությունների հստակ սահմանումից, միջոլորտային թիմային աշխատանքից, առաջընթացի կանոնավոր դիտանցումից և արդյունքների ճշգրտումից: Այն պահից, երբ դիտարկման ներկայացված մեկ կամ մի քանի ոլորտներում կգրանցվի առաջընթաց, անհրաժեշտ կլինի կատարել փոփոխություններ ճանապարհային քարտեզում այն արդիական և երկրի հիմնական գերակայություններին համահունչ դարձնելու համար:

Ազգային մակարդակում առաջարկվող միջոցառումների իրականացման գործընթացին սատարելու նպատակով առաջարկվում է հիմնել միջգերատեսչական թիմ, որը պատասխանատու կլինի ընդհանուր գործընթացը վարելու և վերահսկելու համար: Միջոցառումները պետք է դասակարգվեն ըստ առաջնահերթությունների և իրականացվեն երկրի էլեկտրոնային կառավարման, բաց տվյալների և շրջակա միջավայրի ռազմավարություններին աջակցելու և զարգացնելու համար: Սակայն այս գործընթացը չպետք է իրականացվի մեկուսացված: Ընդհակառակը՝ անհրաժեշտ է հաշվի առնել այլ երկրների և կազմակերպությունների կողմից այս ոլորտում արդեն ձեռք բերված լայն փորձը տարածաշրջանային փոխանակման և միջազգային համագործակցության համատեքստում:

Արևելյան գործընկերության երկրներում շրջակա միջավայրի տեղեկատվական միասնական համակարգի սկզբունքների և փորձի ներդրում (ԵՀԳ ՇՄՏՄՇ II Արևելք)

Առաջարկվող միջոցառումները պետք է իրականացվեն հատուկ մարմինների կողմից որոշումների կայացման տարբեր մակարդակներում և տարբեր ոլորտներում: Այս առումով միջոցառումները խմբավորված են երեք հիմնական կատեգորիաների, մասնավորապես՝ քաղաքական, իրավական և տեխնիկական: Այս կատեգորիաները տարբերակված են գունային մակնշմամբ ստորև բերված աղյուսակում: Դրա նպատակն է ազդանշել առաջատար փորձառությունը կամ որոշումներ կայացնելու մակարդակը, որոնք անհրաժեշտ են յուրաքանչյուր միջոցառման իրականացման համար, միաժամանակ դրանք դիտարկվելով միջոլորտային պայմաններում:

Աղյուսակ 1. Ճանապարհային քարտեզի միջոցառումների գունային մակնշում

Գույն	Միջոցառման տեսակ	Նկարագրություն
	Քաղաքական	Այս կատեգորիայի միջոցառումները ներառում են հատուկ ռազմավարության ու քաղաքականության մշակում և դրանց ինտեգրում ազգային մակարդակում ընդհանուր քաղաքականության շրջանակներում: Դրանք ներառում են հստակ և չափելի թիրախների սահմանում, ինչպես նաև ռազմավարությունների և քաղաքականությունների իրագործման դիտանցում: Ավելին, դրանք բաց տվյալների և էլեկտրոնային կառավարման միջգերատեսչական աշխատանքների տեսանկյունից ենթադրում են վերահսկողություն, համակարգում և այլ կազմակերպչական հարցեր տարբեր ոլորտներում, ներառյալ շրջակա միջավայրում:
	Իրավական	Այս կատեգորիայի միջոցառումները ներառում են նոր օրենսդրության մշակում և ընդունում կամ գործող օրենսդրության վերանայում, որին հաջորդում է բաց տվյալների և էլեկտրոնային կառավարման ոլորտում ենթաօրենսդրական ակտերի, ուղեցույցների և մեթոդաբանության մշակում տարբեր ոլորտներում, ներառյալ շրջակա միջավայրը: Իրավական միջոցները ներառում են կառավարման ձևավորում՝ պարտականությունների հստակ բաժանումով և օրենսդրությամբ նախատեսված պարտավորությունների իրավակիրառման մեխանիզմներով:
	Տեխնիկական	Այս կատեգորիայի միջոցառումները ներառում են տեխնիկական գործիքների, մեթոդաբանությունների և ընթացակարգերի ընդունում և (կամ) մշակում, ինչպես նաև միջազգային ստանդարտների ներդրում և ընդունում ըստ անհրաժեշտության: Այս միջոցառումները նաև ներառում են նոր կարողությունների զարգացում և մասնագետների վերապատրաստում տեխնոլոգիական նախաձեռնությունների հաջող իրականացում և կայունություն ապահովելու նպատակով:

Հայաստանի Հանրապետությանը խորհուրդ է տրվում իրականացնել ճանապարհային քարտեզում առաջարկված միջոցառումները երկրում քաղաքականության, իրավական և տեխնոլոգիական վերջին փոփոխությունները դիտարկելուց հետո: Ստորև բերված աղյուսակում առաջարկվում են

Ժամկետներ տարբեր առաջնահերթություններով միջոցառումներ իրականացնելու համար: Հաշվի առնելով այս տիրույթի դինամիկ լինելը, առաջարկվող ժամկետները կարող են կրճատվել:

Աղյուսակ 2. Միջոցառումների իրականացման առաջարկվող ժամկետներ

Առաջնահերթություն	Միջոցառման իրականացման առաջարկվող ժամկետ
Բարձր	1-3 տարվա ընթացքում
Միջին	3-5 տարվա ընթացքում
Ցածր	5 տարուց հետո

Այս ճանապարհային քարտեզում առաջարկվող առաջնահերթությունները հիմնված են 2018-2020 թվականներին ստացված և ամփոփված տեղեկատվությունների վրա: Կախված միջոցառման իրականացումից, քաղաքականության, օրենսդրության կամ տեխնոլոգիայի փոփոխություններից առաջարկվող գերակայությունները կարող են փոխվել: Առաջարկվող միջոցառումների արդյունավետ իրականացումն ու դրանց արդիականությունն ապահովելու համար միջոցառումների կանոնավոր դիտանցումն ունի կարևոր նշանակություն:

«Բաց տվյալների և էլեկտրոնային կառավարման առաջատար փորձ հանուն շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության փոխանակման ու տարածման ամրապնդման» զեկույց

Ճանապարհային քարտեզում առաջարկվող միջոցառումների իրականացմանն օժանդակում է «Բաց տվյալների և էլեկտրոնային կառավարման առաջատար փորձ հանուն շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության փոխանակման ու տարածման ամրապնդման» զեկույցը (այսուհետ՝ Առաջատար փորձի մասին զեկույց): Այս զեկույցը սույն ծրագրի բաղկացուցիչ մասն է, որը տալիս է այլ երկրների և կազմակերպությունների համապատասխան օրինակներ ճանապարհային քարտեզի միջոցառումների գործնական իրականացման վերաբերյալ:

Առաջատար փորձի մասին զեկույցը բաղկացած է երկու մասից՝ էլեկտրոնային կառավարում և բաց տվյալներ, յուրաքանչյուր մասը դասակարգված է ըստ ՇՄՏՄՆ/SEIS հետևյալ բաղադրիչների՝ բովանդակություն, ենթակառուցվածք և համագործակցություն: Բացի դրանից, այս ճանապարհային քարտեզում առաջարկվող միջոցառումների իրականացմանն աջակցելու համար կարող են օգտագործվել նաև հետևյալ ռեսուրսները.

- «Առաջատար փորձի խթանում հանուն ԵՄ-ում շրջակա միջավայրի վերաբերյալ ազգային տեղեկատվական համակարգերի և տվյալների հավաքագրման գործիքների» զեկույց
- Շրջակա միջավայրի մասին հաշվետվությունների ռազմոնայիզացում – Գործողությունների ծրագիր
- Բաց տվյալների իրավիճակը Եվրոպայում 2019²³;
- ԵՄ անդամ երկրներում շրջակա միջավայրի կառավարման գնահատման շրջանակի մշակում⁴.

²https://www.europeandataportal.eu/sites/default/files/open_data_maturity_report_2019.pdf

³https://www.europeandataportal.eu/sites/default/files/european_data_portal_-_open_data_goldbook.pdf

Ճապարհային քարտեզի միջոցառումներ. բովանդակություն

Հայաստանին առաջարկված միջոցառումներն ըստ ՇՄՏՄՆ/SEIS բաղադրիչների: Բովանդակության վերաբերյալ միջոցառումները ներկայացված են ստորև բերված աղյուսակում:

Աղյուսակ 3. Միջոցառումներն ըստ ՇՄՏՄՆ/SEIS բաղադրիչների; բովանդակություն

Միջոցառում	Առաջն ահերթ ություն	Նկարագրություն
1. Իրավական դաշտի վերանայում հանրային ոլորտի տեղեկատվության առցանց հասանելիությունը և օգտագործումը կարգավորելու և խթանելու նպատակով:	Բարձր	<p>Ընդունել նոր կամ լրամշակել գործող շրջակա միջավայրի ոլորտին վերաբերող տվյալների կառավարումն ու մատչելիությունը կարգավորող իրավական ակտեր (դիտանցում, գնահատում և զեկուցում, բնական ռեսուրսների, էկոհամակարգերի և աղտոտման կառավարում և վերահսկում)՝ համաձայն Օրհուսի կոնվենցիայի և Աղտոտիչների արտանետման և տեղափոխման ռեգիստրների մասին արձանագրության (ըստ անհրաժեշտության): Այն կարող է ներառել.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Շրջակա միջավայրի տեղեկատվական համակարգի (համակարգերի) կատարելագործում՝ թեմաների, աղբյուրների (ցուցակներ, ռեգիստրներ, տվյալների բազաներ, ֆոնդեր և այլն), ձևաչափերի, մեթատվյալների, լիցենզավորման և փոխգործելիության պահանջների սահմանմամբ: • Էլեկտրոնային ձևաչափով շրջակա միջավայրի տվյալների հավաքագրման և փոխանակման ընթացակարգերի կատարելագործում և դրանց՝ որպես բաց տվյալների հասանելիություն: • Շրջակա միջավայրի տվյալների հոսքերի կառավարման և կանոնավոր թարմացումների, որակի ապահովման և վերահսկման, հաշվետվությունների, միջգերատեսչական փոխանակման, առցանց եղանակով և այլ միջոցներով տարածման կառավարման ընթացակարգերի կատարելագործում: • Շրջակա միջավայրի տեղեկատվական համակարգի

⁴ «ԵՄ անդամ պետություններում շրջակա միջավայրի կառավարման գնահատման շրջանակի մշակում» եզրափակիչ զեկույց, 2019թ., մայիս, մշակված Եվրոպական հանձնաժողովի կողմից ֆինանսավորվող թիվ 07.0203 / 2017/764990 / SER / ENV.E.4 պայմանագրի շրջանակներում:

Արևելյան գործընկերության երկրներում շրջակա միջավայրի տեղեկատվական միասնական համակարգի սկզբունքների և փորձի ներդրում (ԵՀԳ ՇՄՏՄՆ II Արևելք)

Միջոցառում	Առաջնա հերթություն	Նկարագրություն
		<p>(համակարգերի) նախագծման, օգտագործման և արդիականացման մեջ հասարակության լայն ներգրավվածության համար հանրային մասնակցության ընթացակարգերի ձևավորում, սիրողական գիտության և հանրային ներգրավվածության նախաձեռնությունները հաշվի առնելու հնարավորությունների դիտարկում:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Բոլոր մակարդակներում և ոլորտներում պետական մարմինների պարտավորությունների հստակեցում հստակ իրավասություններ և համակարգում ապահովելու համար: • Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության հանրայնացման մեջ բացառությունների կիրառման պարբերաբար վերանայում: • Օրիուսի կոնվենցիային համահունչ՝ այդ բացառությունների օրինական կիրառման և արտանետումների վերաբերյալ տեղեկատվության հանրայնացման դիտանցում (մասնավորապես՝ անհրաժեշտ է սահմանել հանրային նշանակության ոչ զաղտնի տեղեկատվությունը տարբերելու գործնական կանոններ այն հետագայում հանրայնացնելու համար⁵): <p><i>Հայաստանի Հանրապետությանն առաջարկվում է շուտափույթ ընդունել նոր օրենք՝ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության տարածման մասին շրջակա միջավայրի ոլորտում տեղեկատվության տարածման և ստանդարտացված պարտավորությունների և գործընթացների համակարգված և արդի մոտեցում ապահովելու համար: Նաև անհրաժեշտ է ընդունել ենթաօրենսդրական ակտեր և կարգավորել ստանդարտների օգտագործումը:</i></p> <p><i>Կողմնորոշման համար տես Առաջատար փորձի մասին զեկույցի «Բաց տվյալների իրավական դաշտի ձևավորում և իրավակիրառ մեխանիզմի ապահովում» բաժինը:</i></p> <p><i>Այս միջոցառումը սերտորեն կապված է</i></p>

⁵ Խնդրարկվել է ազգային կլոր սեղանի ժամանակ

Արևելյան գործընկերության երկրներում շրջակա միջավայրի տեղեկատվական միասնական համակարգի սկզբունքների և փորձի ներդրում (ԵՀԳ ՇՄՏՄՆ II Արևելք)

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>«Համագործակցություն (ցանց)» բաժնի «Բաց տվյալների համակարգի իրագործման համար համագործակցային ինստիտուցիոնալ շրջանակի ստեղծման» միջոցառման հետ:</p>
2.	Ընդունել ուղեցույցներ՝ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության կառավարման, փոխանակման և տարածման գործնական պայմանները սահմանելու նպատակով:	<p>Բարձր</p> <p>Ընդունել տեխնիկական ուղեցույցներ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության կառավարման, փոխանակման և տարածման գործնական պայմանները սահմանելու նպատակով:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Շրջակա միջավայրի տեղեկատվական համակարգի շրջանակը մեթատվյալների նկարագրությամբ և ռեգիստրով: • Շրջակա միջավայրի տվյալների կառավարման կառուցվածքը (ներառյալ տվյալների կառուցվածքը, կառավարումը, համակարգի կառավարումը, տվյալների գաղտնիությունը, անվտանգությունը և որակը): • Ոչ գաղտնի տեղեկատվության և տվյալների բազաների (օրինակ՝ պետական մարմինների կայքեր, շրջակա միջավայրի պորտալներ՝ շրջակա միջավայրի տեղեկատվական, գեոտարածական, վիճակագրական, բաց տվյալների և այլ պորտալների համար միասնական պատուհան) հրապարակման վերաբերյալ որոշում կայացնելու ընթացակարգեր, ինչպես նաև այդ տեղեկատվությունը և տվյալների բազաները համապատասխան պորտալներում առցանց եղանակով հասանելի դարձնելը: • Ըստ անհրաժեշտության՝ ոչ գաղտնի տեղեկատվության տարանջատում: • Տվյալների որակի ապահովման ընթացակարգերի փուլային փոփոխություն ԵՄ կանոններին համաձայն:
3.	Մշակել և ընդունել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների քաղաքականություն:	<p>Բարձր</p> <p>Շրջակա միջավայրի պահպանության ոլորտում լիազոր մարմինների կողմից շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների քաղաքականության ընդունումը, այդ թվում.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ բազմազան տեղեկատվության ցանկն ու դրանց շրջանակը: • Հասանելիության և մատչելիության հիմնական պայմանները, ներառյալ ազատ մուտքի և տվյալների փոխանակման ասպեկտները: • Տվյալներ տիրապետողի աջակցություն երրորդ

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>կողմերին՝ տվյալների հասանելիություն և մատչելիություն ապահովելու առումով:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Տվյալների և տեղեկատվության տիրապետողների/տրամադրողների՝ տվյալների պահպանման, թարմացման, որակի ապահովման վերաբերյալ իրավունքներն ու պարտականությունները, տիրապետողների/տրամադրողների պարտավորությունների վերաբերյալ տեղեկատվություն: • Լիցենզավորման պայմաններ: • Կոնտակտային անձ՝ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվություն ստանալու հարցով: <p><i>Տվյալների կառավարման ոլորտի քաղաքականության օրինակին ծանոթանալու համար այցելեք Շրջակա միջավայրի եվրոպական գործակալության կայքէջը. https://www.eea.europa.eu/legal/eea-data-policy/data-policy</i></p>
<p>4. Մշակել/լրամշակել լիցենզավորման պայմանները բաց տվյալների հասանելիությանը, բաց լիցենզիայի հիմքով շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության օգտագործումը և վերօգտագործումը խթանելու նպատակով:</p>	<p>Բարձր</p>	<p>Այս միջոցառումը նախատեսվում է սահմանել տարբեր պորտալներում կիրառվող լիցենզավորման պայմաններ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների հրապարակման և հասանելիության համար:</p> <p><i>Ներկայումս չկան լիցենզավորման պաշտոնական և հստակ մեխանիզմներ պետական մարմինների կողմից տրամադրված տվյալների վերօգտագործման համար:</i></p> <p><i>Համաձայն Հանրային ոլորտի տեղեկատվության դիրեկտիվի՝ առաջարկվում է օգտագործել բաց լիցենզիաներ, քանի որ դրանք հասանելի են առցանց եղանակով և ապահովում են լիցենզավորման հստակ պայմաններ⁶:</i></p> <p><i>Լիցենզավորման վերաբերյալ լրացուցիչ տեղեկություններ կարելի է ստանալ «Առաջատար փորձի մասին» զեկույցի «Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների լիցենզավորման պայմանների ներդաշնակեցում դրանց հանրային օգտագործումը և վերաօգտագործումը»</i></p>

⁶ Եվրախորհրդարանի և Խորհրդի ԵՄ հրահանգ 2019/1024 (հունիսի 20, 2019թ.) բաց տվյալների և հանրային հատվածի տեղեկատվության վերօգտագործման մասին:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1024&from=EN>

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
<p>5. Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների և տեղեկատվության կանոնավոր հավաքագրում և ժամանակին ներկայացում՝ ազգային և միջազգային պարտավորությունների համաձայն:</p>	<p>Բարձր</p>	<p><i>խթանելու նպատակով» բաժնում:</i></p> <p>Այս միջոցառման շրջանակներում.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Կապահովվի Օրինուսի կոնվենցիայի, դրա Կողմերի հանդիպման տեղեկատվության արդյունավետ հասանելիությունը և էլեկտրոնային տեղեկատվության գործիքների ապահովումը խթանելու վերաբերյալ որոշումների ու առաջարկությունների արդյունավետ իրականացումը⁷: • Կոնսուլտացիաների Աղտոտիչների արտանետման և տեղափոխման ռեգիստրների մասին արձանագրության վավերացման հնարավորությունները: • Կապահովվեն Աղտոտիչների արտանետման և տեղափոխման ռեգիստրի մշակման և դրա շրջակա միջավայրի համապարփակ տեղեկատվական համակարգերում ընդգրկման գործնական պայմաններ՝ միջազգային առաջատար փորձի համաձայն: • Կապահովվեն գնահատումների և ցուցանիշների հետզոծելիությունը՝ դրանք կապելով օգտագործված տվյալների աղբյուրների հետ: • Կոնսուլտացիաների ՄԱԿ-ի Եվրոպական տնտեսական հանձնաժողովի (UNECE) Բազմակողմանի բնապահպանական համաձայնագրերին (օրինակ՝ Ջրի կոնվենցիան, Օդի կոնվենցիայի արձանագրությունները) կողմ դառնալու հարցը շրջակա միջավայրի կառավարումը, դիտանցումն ու տվյալների կառավարումը բարելավելու նպատակով: • Ապահովվել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների և տեղեկատվության կանոնավոր տրամադրմանը վերաբերող այլ միջազգային պարտավորությունների կատարումը: <p><i>Այս միջոցառումը սերտորեն կապված է «Ենթակառուցվածք» բաժնի «Ընդլայնել գեոտարածական, վիճակագրական, առողջապահական և շրջակա միջավայրի տեղեկատվական համակարգերի</i></p>

⁷<http://www.unece.org/environmental-policy/conventions/public-participation/aarhus-convention/tfwg/task-force-on-access-to-information/consultations-on-the-recommendation-on-electronic-information-tools.html>

Միջոցառում	Առաջնա հերթություն	Նկարագրություն
<p>6. Բարելավել և հանրայնացնել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ հրապարակված տվյալների և տեղեկատվության հիմքում ընկած որակի վերահսկողության/որակի ապահովման մեխանիզմները:</p>	<p>Բարձր</p>	<p><i>փոխգործելիությունը» և «Ստեղծել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ հանրային տեղեկատվության էլեկտրոնային ռեզիստր» միջոցառումների հետ:</i></p> <p>Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների որակի վերահսկման/որակի ապահովման համար օգտագործված արդյունքներն ու մեթոդաբանությունը պետք է մանրամասնորեն հրապարակվեն, որպեսզի հասարակությունը և շահագրգիռ մյուս կողմերը հնարավորություն ունենան գնահատել տվյալների հուսալիությունը:</p> <p>Այս միջոցառման շրջանակներում.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Կգնահատվեն որակի հսկողության/որակի ապահովման ընթացիկ մեխանիզմները՝ սկսած շրջակա միջավայրի տվյալների հավաքագրումից մինչև տվյալների համախմբում, մշակում և հրապարակում MDIAR ամբողջ շղթայում⁸: • Կհրապարակվեն գործող ընթացակարգերը և կսահմանվեն նվազագույն ստանդարտներ տվյալների հոսքի բոլոր փուլերն իրագործելու համար (տվյալների հավաքագրում, տվյալների պատրաստում և վերահսկում, համախմբում և տվյալների տարածում): • Կլրամշակվի օրենսդրական դաշտն ավելացնելով տարբեր մակարդակներում պարտավորություններ սահմանող դրույթներ՝ կապված շրջակա միջավայրի տվյալների որակի վերահսկողության/որակի ապահովման հետ, ներառյալ չկատարման դեպքում պատժամիջոցների սահմանում: • Կսահմանվի որակի հսկողության/որակի ապահովման միջոցառումների կատարման դիտանցում և կներդրվի տարեկան հաշվետվության ներկայացման գործընթաց շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տրամադրված տվյալների որակի գնահատման համար: <p><i>Որակի վերահսկողության/որակի ապահովման մեխանիզմների գնահատման չափանիշների օրինակները նկարագրված են «Առաջատար փորձի խթանում հանուն</i></p>

⁸Դիտանցման/տվյալների/տեղեկատվության/գնահատման/հաշվետվության (MDIAR) շղթան տվյալների և տեղեկատվության հոսքն է ազգային դիտանցումից դեպի եվրոպական հաշվետվություն:

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p><i>ԵՄ-ում շրջակա միջավայրի վերաբերյալ ազգային տեղեկատվական համակարգերի և տվյալների հավաքագրման գործիքների» գեկույցում (էջ 165):</i></p> <p><i>Որակի վերահսկողության/որակի ապահովման ստանդարտների, մեխանիզմների և միջոցառումների օրինակներ ներկայացված են նաև «Առաջատար փորձի մասին» գեկույցի «Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների որակի վերահսկողության մեխանիզմների մշակում և հրապարակում» բաժնում:</i></p>
<p>7. Սահմանել/ընդունել և հրապարակել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ բոլոր տվյալների և տեղեկատվության մեթատվյալների նկարագրության ստանդարտները միջազգային ստանդարտներին՝ համապատասխան՝ օգտագործելով մեկ պատուհանի սկզբունքը:</p>	<p>Բարձր</p>	<p>Այս միջոցառման նպատակն է սահմանել մեթատվյալների ստանդարտները շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների և տեղեկատվության տարածմանը/փոխանակմանը նպաստելու նպատակով (ներառյալ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ հաշվետվությունների տարածումը): Արդյունքում հաստատություններն ավելի հեշտությամբ կկառավարեն և կփոխանակեն շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալները, իսկ հասարակությունն ավելի հեշտությամբ կգտնի համապատասխան տեղեկատվությունը:</p> <p><i>Օրինակ՝ կարելի է տեղայնացնել ԵՄ DCAT-AP ստանդարտը, որը նաև հնարավորություն կտա ինտեգրվել Եվրոպայում այլ տվյալների բաց պորտալներին:</i></p> <p><i>Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների և տեղեկատվության մեթատվյալների ստանդարտների վերաբերյալ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար տես «Առաջատար փորձի մասին» գեկույցը և էլեկտրոնային տեղեկատվական գործիքների վերաբերյալ Օրհուսի կոնվենցիայի առաջարկությունները:</i></p> <p><i>Այս միջոցառումը սերտորեն կապված է «Ենթակառուցվածք» բաժնի «Ընդլայնել գեոտարածական, վիճակագրական, առողջապահական և շրջակա միջավայրի տեղեկատվական համակարգերի փոխգործելիությունը» միջոցառման հետ:</i></p>
<p>8. Ընդլայնել տվյալների հավաքագրումը, պատրաստել և հրապարակել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալները</p>	<p>Միջին</p>	<p>Քանի որ Հայաստանում բացակայում է բաց տվյալների պորտալը, այս միջոցառման գերակայությունը սահմանված է որպես միջին: Այնուամենայնիվ կարևոր է ընդգծել, որ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների իրական ներուժը կայանում է դրանց կիրառելիության մեջ, ուստի անհրաժեշտ է հստակ կանոններ սահմանել տվյալները խմբագրման ենթակա ձևաչափով հրապարակելու համար:</p>

	Միջոցառում	Առաջն ահերթ ություն	Նկարագրություն
	<p>խմբագրման ենթակա ձևաչափով:</p>		<p>Այս միջոցառման նպատակն է ապահովել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների հրապարակումը խմբագրման ենթակա ձևաչափով: Միջոցառման լրացուցիչ ասպեկտն ուղղված է պատմական տվյալների թվայնացմանը: Նման միջոցառումը կարող է պայմանավորված լինել բաց տվյալների իրավական դաշտի մշակմամբ՝ սահմանելով խմբագրման ենթակա ձևաչափերով բոլոր տվյալների բազաների հրապարակումը որպես պարտավորություն, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ տվյալները հասանելի չեն այդ ձևաչափով և պահանջում են նախնական վերամշակում:</p> <p>Կանոնավոր կերպով կազմել շրջակա միջավայրի վիճակի մասին հաշվետվություն Օրիոսի կոնվենցիայի դրույթներին համապատասխան, և այն հասանելի դարձնել առցանց եղանակով: Ավելին, ձգտեք կազմել գնահատման վրա հիմնված (գերադասելի է ցուցանիշների վրա հիմնված) ինտերակտիվ հաշվետվություն:</p> <p><i>«Առաջատար փորձի մասին» զեկույցում ներկայացված են լրացուցիչ մանրամասներ խմբագրման ենթակա ձևաչափերի վերաբերյալ «Հրապարակված տվյալների վերափոխում խմբագրման ենթակա ձևաչափի» բաժնում:</i></p> <p><i>Այս միջոցառումը սերտորեն կապված է «Բովանդակություն» բաժնի «Սահմանել/ընդունել և հրապարակել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ բոլոր տվյալների և տեղեկատվության մեթատվյալների նկարագրության ստանդարտները միջազգային ստանդարտներին համապատասխան՝ օգտագործելով մեկ պատուհանի սկզբունքը» միջոցառման հետ:</i></p>
	<p>9. Հանրային ծառայությունների գույքագրում, վերակազմում և հրապարակում որպես էլեկտրոնային ծառայություններ</p>	<p>Միջին</p>	<p>Հայաստանում էլեկտրոնային ծառայությունների գործող պորտալը ծառայությունների, դեպի այլ պորտալների մուտքի կետի և էլեկտրոնային կառավարման մի շարք թեմաների շուրջ փաստաթղթերի ամբողջությունն է: Ընդհանուր հանրային ծառայությունների հետ համեմատած շատ քիչ էլեկտրոնային ծառայություններ են հասանելի, և դրանց նկարագրությունն ամբողջական չէ:</p> <p>Այս միջոցառման շրջանակներում կսահմանվեն մեթատվյալների ստանդարտները և կապահովվեն բնապահպանական ծառայությունների նկարագրությունն ու մատչելիությունն էլեկտրոնային ծառայությունների պորտալի միջոցով՝ ազգային ստանդարտներին</p>

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>համապատասխան:</p> <p>Հանրային ծառայությունների նկարագրության համար առաջարկվում է տեղայնացնել ԵՄ «European Core Vocabularies» տվյալների մոդելներ, ինչպիսիք են «Core Public Service», «Core Person», «Core Location» և «Core Public Organisation»: Դա թույլ կտա ապահովել էլեկտրոնային ծառայությունների համահունչ և ստանդարտ նկարագրությունը և բարելավել փոխգործելիությունը:</p> <p><i>Իրագործման օրինակը տես «Առաջատար փորձի մասին» զեկույցի «Էլեկտրոնային ծառայությունների հրապարակում էլեկտրոնային ծառայությունների մասնագիտացված պորտալում» բաժնում:</i></p>

Առաջարկված միջոցառումների իրականացումը խթանելու նպատակով «Առաջատար փորձի մասին» զեկույցում ներկայացված են հետևյալ օրինակներն ու առաջարկությունները.

- Թվային ռազմավարության մշակում, որը ներառում է նաև շրջակա միջավայրի ոլորտը (օրինակ Լիտվայից);
- Էլեկտրոնային ծառայությունների և հանրային տեղեկատվական համակարգերի ստեղծում՝ ազգային և միջազգային ստանդարտներին համապատասխան (օրինակներ Էստոնիայից և ԵՄ-ից);
- Էլեկտրոնային ծառայությունների հրապարակում էլեկտրոնային ծառայությունների մասնագիտացված պորտալում (օրինակներ Լիտվայից, Ռումինիայից և Միացյալ Թագավորությունից);
- Մշակել բաց տվյալների ազգային ռազմավարություն և տեղեկատվության հատուկ տեսակների համար այն իրականացնելու միջոցառումների ծրագիր (օրինակ՝ Իռլանդիայից);
- Ընդունել տվյալների ռազմավարության և թվային ռազմավարության վրա հիմնված գործողությունների ծրագիր (օրինակ «Բաց կառավարման գործընկերություն» նախաձեռնությունից);
- Ընդունել բաց տվյալների քաղաքականություն և ներառել նաև շրջակա միջավայրի տվյալները (օրինակ ԵՄ-ից);
- Բաց տվյալների իրավական դաշտի մշակում և իրավակիրառ մեխանիզմների ապահովում (օրինակ ԵՄ-ից);
- Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության համար մեթատվյալների նկարագրության ստանդարտի սահմանում (օրինակներ ԵՄ-ից և Միացյալ Թագավորությունից);
- Հրապարակված տվյալների վերափոխում խմբագրման ենթակա ձևաչափի;

- Մշակել և հրապարակել շրջակա միջավայրի տվյալների որակի վերահսկողության/որակի ապահովման մեխանիզմներ (օրինակ՝ Եվրոպական բաց տվյալների պորտալից);
- Ընդունել/լրամշակել շրջակա միջավայրի տվյալների լիցենզավորման պայմանները՝ դրանց հանրային օգտագործումը և վերօգտագործումը խթանելու համար (օրինակ Եվրոպական բաց տվյալների պորտալից);
- Գնահատել բաց տվյալների ազդեցությունը (օրինակ՝ Եվրոպական բաց տվյալների պորտալից);
- Բարելավել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների և տեղեկատվության մատչելիությունն ու օգտագործումը՝ ապահովելով պորտալների բազմալեզու ֆունկցիոնալությունը (օրինակ՝ Շրջակա միջավայրի եվրոպական գործակալությունից):

Ճապարհային քարտեզի միջոցառումներ. ենթակառուցվածք

Հայաստանին առաջարկված միջոցառումներն ըստ ՇՄՏՄՆ/SEIS բաղադրիչների: Ենթակառուցվածքի վերաբերյալ միջոցառումները ներկայացված են ստորև բերված աղյուսակում:

Աղյուսակ 4. Միջոցառումներն ըստ ՇՄՏՄՆ/SEIS բաղադրիչների՝ ենթակառուցվածք

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
10. Ստեղծել միասնական, օգտագործողի համար հարմարավետ վեբ պորտալ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության համար:	Բարձր	<p>Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվությունն ու տվյալները տեղադրված են բազմաթիվ պորտալներում, ինչպես նշված է սույն զեկույցում: Պարզ չէ, թե որ կայքում պետք է հրապարակված լինի ամենաթարմ և ճշգրիտ տեղեկությունը: Պորտալները նաև ունեն տարաբնույթ կառուցվածք, ինչը խանգարում է օգտագործողին արագ կողմնորոշվել:</p> <p>Օրիուսի կոնվենցիայի Կողմերի հանդիպման թիվ VI/1 որոշման իրականացմանն աջակցելու համար առաջարկվում է ստեղծել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության միասնական պորտալ: Միասնական պորտալի իրագործումը չի ենթադրում մեկ ծրագրային լուծում: Սկզբունքը կարող է իրագործվել տարբեր լուծումներ մեկ տեղում հասանելի դարձնելու միջոցով:</p>

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>Այս առումով ներկայումս Հայաստանը մշակում է ջրային էկոպորտալ, որն ընդգրկում է ջրի և կենսաբազմազանության համար UNECE շրջակա միջավայրի մի քանի ցուցանիշեր:</p> <p>Էկոպորտալի գործարկումը հնարավորություն է տալիս հետազայում փորձարկել և զարգացնել մեկ միասնական հարթակ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ առանցքային տվյալների դիտանցման համար: Համապատասխան թեմատիկ ենթաոլորտների (օրինակ՝ հող, օդ, թափոններ) ժամանակին ավելացումը կնպաստի գործիքի օգտագործմանը և առավելությունների ընդլայնմանը:</p> <p>Հետևյալ առաջարկությունները կարող են օժանդակել շրջակա միջավայրի պորտալի զարգացմանը (շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվական միասնական հարթակ).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Մշակել հիմնական տեխնոլոգիական լուծումներ, որոնք կօգտագործվեն որպես շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության հեջտ օգտագործելի միասնական պատուհան; տեխնոլոգիական լուծումները պետք է հիմնված լինեն տեխնոլոգիական պլատֆորմի վրա: • Համաձայնության գալ միասնական պատուհանի շուրջ՝ ինտեգրելով շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության տարբեր աղբյուրներ (օրինակ՝ միասնական պատուհանը պետք է հասանելի դարձնի շրջակա միջավայրի տվյալների խմբեր, ցուցանիշներ, շրջակա միջավայրի հաշվետվություններ և տարբեր

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>ծրագրեր):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Գործող պորտալներին ապահովել վեբ ծառայություններ և համաձայնեցված արտաքին ծրագրավորման միջերեսներ (API), որպեսզի հաստատությունները հեշտությամբ հրապարակեն իրենց (կառուցվածքային) տվյալները և հնարավորություն ունենան ներբեռնելու տվյալների բազաներ (օրինակ՝ Շրջակա միջավայրի եվրոպական գործակալության հանրային քարտեզի ծառայություններ⁹, INSPIRE հրահանգ): • Կիրառել տվյալների մատակարարների կողմից տրամադրված մեթատվյալների որակի ստուգման միասնական գործիք: • Հրապարակել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալները միջազգային մեթատվյալների ստանդարտներին համապատասխան, օրինակ՝ DCAT-AP մեթատվյալների բառարան (այս միջոցը հնարավոր կդարձնի նաև ավտոմատ սինխրոնիզացում ԵՄ այլ բաց տվյալների պորտալների հետ): • Ապահովել որոնման գործառույթ՝ հնարավորություն ընձեռելով օգտվողին կիրառել դաշտային որոնման և գտիչի բազմաթիվ ընտրանքներ (օրինակ՝ ֆայլի ձևաչափ) որոնումը ճշգրտելու նպատակով, հիմնաբառերի համատեղում դասակարգիչների հետ: • Վարել և ընդլայնել պորտալը՝ հաշվի

⁹ <https://www.eea.europa.eu/code/gis>

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>առնելով նախարարությունների և այլ մարմինների կողմից կազմակերպված հանրային խորհրդակցության միջոցով ձեռք բերված հասարակության կարծիքները:</p> <p><i>Միասնական պատուհանի վերաբերյալ ավելի շատ տեղեկություններ կարելի է գտնել «Առաջատար փորձի մասին» զեկույցի «Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության համար ստեղծել միասնական, հեշտ օգտագործելի միասնական պատուհան» բաժնում (օրինակներ ԵՄ-ից, ՇՄԵԳ-ից և Բոլանդիայից):</i></p> <p><i>Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվական համակարգի կառուցվածքը մանրամասն նկարագրված է նաև «Առաջատար փորձի խթանում հանուն ԵՄ-ում շրջակա միջավայրի վերաբերյալ ազգային տեղեկատվական համակարգերի և տվյալների հավաքագրման գործիքների» զեկույցում:</i></p> <p><i>Այս միջոցառումը սերտորեն կապված է «Բովանդակություն» բաժնի «Երավական դաշտի վերանայում հանրային ոլորտի տեղեկատվության առցանց հասանելությունը և օգտագործումը կարգավորելու և խթանելու նպատակով» և «Համագործակցություն (ցանց)» բաժնի «Ստեղծել համագործակցային ինստիտուցիոնալ շրջանակ բաց տվյալների համակարգի ներդրման համար» միջոցառումների հետ:</i></p>
<p>11. Ընդլայնել գեոտարածական, վիճակագրական, առողջապահական և շրջակա միջավայրի տեղեկատվական համակարգերի փոխգործելիությունը:</p>	<p>Բարձր</p>	<p>Այս միջոցառումը կնպաստի շրջակա միջավայրի և այլ ոլորտային տվյալների համար սահմանված փոխգործելիության ստանդարտների իրագործմանը: Այս միջոցառման շրջանակներում.</p> <ul style="list-style-type: none"> Կգնահատվեն տարբեր տեղեկատվական համակարգերի

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>առկա համատեղելիությունը սահմանված փոխգործելիության ստանդարտների, մասնավորապես գեոպորտալի հետ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ընդունել/լրամշակել և կիրառել մեթատվյալների և տվյալների փոխգործելիության ստանդարտները միջազգային ստանդարտներին և առաջատար փորձին համապատասխան: • Արտաքին օգտագործողների համար մշակել API; • Ապահովել ավտոմատացված մեխանիզմներ ժամանակային շարքերի տվյալների տրամադրման համար: <p>Այս գործողությունները կարող են դիտարկվել նաև ազգային համապարփակ փոխգործելիության շրջանակներում:</p> <p><i>Տես «Առաջատար փորձի մասին» զեկույցի «Փոխգործելիության շրջանակի ստեղծում» բաժինը Լիտվայում և ԵՄ-ում փոխգործելիության զարգացման վերաբերյալ ավելի մանրամասն տեղեկություն ստանալու նպատակով:</i></p> <p><i>Այս միջոցառումը կապված է ճանապարհային քարտեզի «Մշակել և (կամ) շարունակել զարգացնել շրջակա միջավայրի տեղեկատվության կառավարման համակարգը՝ համաձայն Օրհուսի կոնվենցիայի և Աղտոտիչների արտանետման և տեղափոխման ռեզիստրների մասին արձանագրության» միջոցառման հետ:</i></p>
<p>12. Ստեղծել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ հանրային տեղեկատվության էլեկտրոնային ռեզիստր:</p>	<p>Բարձր</p>	<p>Այս միջոցառման նպատակն է յուրաքանչյուր հաստատությունում և համակարգում շրջակա միջավայրի վերաբերյալ առկա տեղեկատվության և տվյալների (այսինքն՝ մեթատվյալների</p>

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>կառավարման համակարգի), ինչպես նաև հրապարակվող տվյալների ռեգիստրի ստեղծումը գործող օրենսդրական դաշտին համահունչ: Ռեեստրը կօգտագործվի պետական ծառայողների կողմից շրջակա միջավայրի տեղեկատվական համակարգերի շարունակական զարգացմանն ու բնապահպանական տեղեկատվության տարածմանն աջակցելու համար: Մասնավորապես, ռեգիստրում պետք է քարտեզագրվեն հրապարակված համակարգերը, շտեմարանները, հաստատությունները, տվյալների բազաներն ու հաշվետվությունները:</p> <p>Այս միջոցառումը կարող է զուգակցվել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության մեթատվյալների ստանդարտացման և շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվական միասնական պատուհանի մշակման հետ, որը ավտոմատ կերպով կթարմացվի շրջակա միջավայրի տեղեկատվական ռեգիստրի հիման վրա:</p> <p><i>Շրջակա միջավայրի տեղեկատվական համակարգերի գույքագրումը մանրամասն նկարագրված է «Առաջատար փորձի խթանում հանուն ԵՄ-ում շրջակա միջավայրի վերաբերյալ ազգային տեղեկատվական համակարգերի և տվյալների հավաքագրման գործիքների» գեկույցում «Շրջակա միջավայրի տեղեկատվական համակարգերի գույքագրում» բաժնում:</i></p>
<p>13. Բարելավել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների և տեղեկատվության մատչելիությունն ու օգտագործումը՝ ապահովելով պորտալների բազմալեզու</p>	<p>Միջին</p>	<p>Այս միջոցառման շրջանակներում կապահովվի հանրային հաստատությունների կայքէջերի, տարեկան հաշվետվությունների և շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության մեթատվյալների ամբողջական թարգմանություն հայերեն</p>

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
Ֆունկցիոնալություն:		<p>և անգլերեն լեզուներով:</p> <p><i>Բազմալեզու պորտալի օրինակ է EEA GEMET-ը¹⁰, որն ապահովում է շրջակա միջավայրի տերմինների բացատրություն և ներկայումս թարգմանված է 37 լեզուներով:</i></p>
14. Մշակել շրջակա միջավայրի ոլորտի համար էլեկտրոնային ծառայություններ:	Միջին	<p>Այս նախաձեռնության նպատակն է զարգացնել շրջակա միջավայրի էլեկտրոնային ծառայությունները ազգային ստանդարտներին (ծառայության անձնագրեր) և ծառայության փոխգործելիության ստանդարտներին (օրինակ՝ էլեկտրոնային ստորագրություն, էլեկտրոնային վճարում) համապատասխան:</p> <p><i>Հանրային ծառայությունների նկարագրության վերաբերյալ լրացուցիչ տեղեկություն ստանալու համար տես «Առաջատար փորձի մասին» գեկույցի «Էլեկտրոնային ծառայությունների և հանրային տեղեկատվության համակարգերի կառուցում ազգային և միջազգային ստանդարտներին համապատասխան» բաժինը:</i></p> <p><i>Այս միջոցառումը կապված է «Հանրային ծառայությունների գույքագրում, վերակազմում և հրապարակում որպես էլեկտրոնային ծառայություններ» միջոցառման հետ:</i></p>
15. Ամրապնդել տեխնիկական հզորությունները շրջակա միջավայրի դիտանցման համար:	Շարունակական	<p>Այս միջոցառումը նպատակ ունի ուժեղացնել շրջակա միջավայրի դիտանցման տեխնիկական կարողություններն այլ ոլորտների համար, օրինակ՝ ջուրը և անտառային տնտեսությունը: Դա անելու համար խորհուրդ է տրվում.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Յուրաքանչյուր ոլորտի համար

¹⁰<https://www.eionet.europa.eu/gemet/en/concept/4438>

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>սահմանել դիտանցման պարամետրեր ազգային և տեղական մակարդակներում: Մասնավորապես.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Դիտարկումների հաճախականությունը (օրինակ՝ ամենժամյա, ամենօրյա, ամսական կամ տարեկան); ○ Հավաքագրված տվյալների դետալացում (ճշգրտություն); ○ Տարածական ծածկույթ (հաշվի առնելով տարածական պահանջները, օրինակ՝ քաղաքային և գյուղական բնակավայրեր, արդյունաբերական տարածքներ); ○ Տվյալների որակ; ○ Համատեղելիություն առկա սարքավորումների և տեղեկատվական համակարգերի հետ և հնարավորության դեպքում՝ համապատասխանեցում ԵՄ պահանջներին որպես մոտարկման գործընթացի մաս: • Իրականացնել կրիտիկական գնահատում կապված դիտանցման գործող ենթակառուցվածքի կարգավիճակի և տեխնիկական հնարավորությունների հետ (յուրաքանչյուր թեմատիկ ոլորտի համար՝ սկսած առաջնային ոլորտներից, օրինակ, ջուրը): Դրան կարելի է հասնել միջոլորտային փորձագիտական խմբի ստեղծմամբ, որը կարող է անդրադառնալ առկա սարքավորումներին և տալ կարիքների ամբողջական գնահատում՝ վերը նշված նպատակներին համապատասխան:

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<ul style="list-style-type: none"> Մշակել փուլային արդիականացման երկարաժամկետ և իրատեսական ազգային ծրագիր՝ հաշվի առնելով ֆինանսական բոլոր հնարավորություններն ու տարբերակները: Հաջորդիվ մշակել իրականացման հաջորդական և փուլային ծրագիր գործող համակարգն աստիճանաբար նոր սարքավորումներով հագեցնելու նպատակով: Այս կետը կարևոր է, քանի որ տեղեկատվական համակարգերում դիտանցման գործընթացի ինտեգրման բացակայությունը: 1) դժվարեցնում է տվյալների փոխանակումը, 2) ավելացնում է մարդկային ռեսուրսների կարիքը, 3) խաթարում է տվյալների որակն ու մատչելիությունը: Վերհանել շրջակա միջավայրի հնարավոր ենթաոլորտները շրջակա միջավայրի ավանդական դիտանցման համակարգն այլ աղբյուրներից ստացված լրացուցիչ տեղեկատվությամբ աստիճանաբար լրացնելու համար (օրինակ՝ սիրողական գիտություն¹¹, Երկիր մոլորակի դիտարկումներ^{12,13}). <p>Դիտարկման սարքավորումների ձեռքբերումը պահանջում է ներդրումներ: Անհրաժեշտ է սահմանել առաջնահերթություններ երկարաժամկետ տեսլականով: Նաև անհրաժեշտ է հաշվի առնել տեղական և ազգային կարիքները: Խորհուրդ է</p>

¹¹Commission Staff Working Document “Best Practices in Citizen Science for Environmental Monitoring”

¹² <https://ec-jrc.github.io/citsci-explorer/>

¹³ <https://www.copernicus.eu/en/services>

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>տրվում գերակայությունը տալ սարքավորումների գնման և կիրառման գործընթացին՝ ապահովելով սարքավորումների պատշաճ ինտեգրում առկա (կամ նոր) տեղեկատվական համակարգերի մեջ, տվյալների հոսքին նպաստելու համար:</p> <p><i>Այս միջոցառումը կապված է ճանապարհային քարտեզի «Մշակել և (կամ) շարունակել զարգացնել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության կառավարման համապարփակ համակարգը՝ համաձայն Օրհուսի կոնվենցիայի և Ադտոտիչների արտանետման և տեղափոխման ռեգիստրների մասին արձանագրության» միջոցառման հետ:</i></p>
<p>16. Մշակել և (կամ) շարունակել զարգացնել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության կառավարման համապարփակ համակարգը՝ համաձայն Օրհուսի կոնվենցիայի և Ադտոտիչների արտանետման և տեղափոխման ռեգիստրների մասին արձանագրության:</p>	<p>Միջին</p>	<p>Այս միջոցառման շրջանակներում առաջարկվում է զարգացնել շրջակա միջավայրի կառավարման համապարփակ համակարգ, որը կապահովի շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների և տեղեկատվության համակարգված կառավարում և փոխանակում: Մասնավորապես առաջարկվում է.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Գույքագրել ազգային մակարդակում շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների և տեղեկատվության կառավարման համար օգտագործվող բոլոր համակարգերը: • Սահմանել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության կառավարման համապարփակ համակարգի պահանջները: Մասնավորապես՝ համակարգը պետք է ապահովի այնպիսի գործառնություններ, ինչպիսիք են. <ul style="list-style-type: none"> ○ Աշխատանքային գործընթացի կազմակերպում (օրինակ՝ որակի կառավարում); ○ Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>տվյալների հավաքագրում;</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Բաց տվյալների ավտոմատացված տարածում և թարմացում; ○ Փաստաթղթերի կառավարում; ○ Արտաքին համակարգերի հետ ինտեգրում (վիճակագրություն, առողջապահություն, բաց տվյալներ, տրանսպորտ, էներգետիկայի և հողի կադաստր և այլն, ըստ անհրաժեշտության); ○ Վիզուալացման առաջադեմ գործիքներ և հնարավորություններ բիզնես հետազոտության գործիքների հետ ինտեգրման համար: <ul style="list-style-type: none"> • Համակարգի փուլային ներդրում: • Պոտենցիալ օգտագործողների և ներգրավված հաստատությունների վերապատրաստում համապարփակ համակարգի առավելությունների, գործառնությունների և օգտագործման վերաբերյալ: • Համակարգի աշխատանքի կանոնավոր գնահատում և ըստ անհրաժեշտության՝ թարմացում: <p>Այս միջոցառման շրջանակներում նախատեսվում է տարբեր մակարդակներում (տեղական, ազգային) շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տարբեր տեսակի տվյալների և տեղեկատվության ինտեգրման արդյունավետ համակարգի ստեղծում՝ միմիանց միացնելով տարբեր գործող համակարգեր: Նշում. 1) ինչպես նշվել էր Երևանում տեղի ունեցած կլոր սեղանի ընթացքում, այս միջոցառմամբ ոչ թե առաջարկվում է կենտրոնացնել կամ ապակենտրոնացնել շրջակա</p>

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>միջավայրի բոլոր գործառույթները մեկ տեղեկատվական համակարգում, այլ փոխարենն ապահովել դրանց ինտեգրման մեխանիզմները: Հետևաբար, համակարգը պետք է ապահովի ստանդարտ API և տվյալների ձևերով վերբեռնելու հնարավորություն, որպեսզի պահպանվի համատեղելիությունը նախորդ տվյալների և արտաքին համակարգերի հետ: 2) այս միջոցը պետք է իրականացվի, չնայած որ Հայաստանը դեռևս չի վավերացրել Աղտոտիչների արտանետման և տեղափոխման ռեգիստրների մասին արձանագրությունը:</p> <p><i>«Առաջատար փորձի իրականում հանուն ԵՄ-ում շրջակա միջավայրի վերաբերյալ ազգային տեղեկատվական համակարգերի և տվյալների հավաքագրման գործիքների» գեկույցում ներկայացված են շրջակա միջավայրի տեղեկատվական համակարգերի զարգացման ուղեցույցները:</i></p> <p><i>Այս միջոցառումը կապված է ճանապարհային քարտեզի «Ընդլայնել գեոտարածական, վիճակագրական, առողջապահական և շրջակա միջավայրի տեղեկատվական համակարգերի փոխգործելիությունը» միջոցառման հետ:</i></p> <p><i>«Առաջատար փորձի մասին» գեկույցի «Ենթակառուցվածք» բաժնում նույնպես ներկայացված է տեղեկատվական համապարփակ համակարգի կառուցման նախաձեռնությունների մի քանի օրինակ:</i></p>
<p>17. Մշակել հավելվածներ հասարակությանը շրջակա միջավայրի դիտանցման և պաշտպանության գործողություններում ներգրավելու համար:</p>	<p>Ցածր</p>	<p>Ներկայումս Հայաստանում չկա բաց տվյալների պորտալ, ուստի քաղաքացիական հասարակության պետական հատվածի տեղեկատվության օգտագործմամբ ծրագրային հավելվածների մշակման</p>

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>նախաձեռնությունները (օրինակ՝ բջջային հավելվածներ) հազվադեպ են:</p> <p>Հետևաբար, այս միջոցառման նպատակն է խթանել հանրության համար մի շարք ծրագրային հավելվածների մշակումը (օրինակ՝ բջջային հավելվածներ): Նախ, այս գործողությունը կատիվացնի էլեկտրոնային կառավարման հասարակության հետ հարաբերվելու դերը և կհանգեցնի շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների էկոհամակարգի ստեղծմանը: Երկրորդ, այս գործողությունը նաև խրախուսելու է հանրությանն օգտագործել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալները:</p> <p>Օրինակ՝ հավելվածների միջոցով հանրությունը կարող է.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Մուտք գործել և ստուգել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվությունն իրական ժամանակով՝ ըստ տեղադիրքի: • Տեղեկացնել որսագողության մասին, նշել և ահազանգել աղտոտված տարածքների մասին և այլն: • Մասնակցել հարևանությամբ կազմակերպվող շրջակա միջավայրին նվիրված միջոցառումներին: • Հնարավորության դեպքում իր կողմից հավաքագրված տվյալներն ինտեգրել պետական հավելվածների մեջ: <p><i>Այս միջոցառումը կապված է սույն ճանապարհային քարտեզի «Համագործակցություն» բաժնում առաջարկված միջոցառումների հետ:</i></p>

Առաջարկված միջոցառումների իրականացումը խթանելու նպատակով «Առաջատար փորձի մասին» զեկույցում ներկայացված են հետևյալ օրինակներն ու առաջարկությունները.

- Փոխգործելիության շրջանակի ստեղծում (օրինակներ ԵՄ-ից և Լիտվայից):
- Ազգային մակարդակով շրջակա միջավայրի դիտանցման համապարփակ համակարգի ստեղծում (օրինակ Ուկրաինայից):
- Բաց տվյալների պորտալի ստեղծում և հանրային ոլորտի տեղեկատվության հրապարակման խթանում (օրինակներ Իռլանդիայից, Նիդեռլանդներից և Իսպանիայից):
- Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվական՝ օգտագործման համար հարմարավետ միասնական պատուհանի ստեղծում (օրինակներ Իռլանդիայից և Շրջակա միջավայրի եվրոպական գործակալությունից):
- Գեոտարածական տվյալների և GIS տեխնոլոգիաների վրա հիմնված ամենազարգացած հարթակներում ենթակառուցվածքների զարգացում (օրինակներ ԵՄ-ից և Լիտվայից):
- Տարածաշրջանային մակարդակում շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների փոխանակման տեխնոլոգիական աջակցության ապահովում:

Ճապարհային քարտեզի միջոցառումներ. համագործակցություն (ցանց)

Հայաստանին առաջարկված միջոցառումներն ըստ ՇՄՏՄՆ/SEIS բաղադրիչների: Համագործակցության վերաբերյալ միջոցառումները ներկայացված են ստորև բերված աղյուսակում:

Աղյուսակ 5. միջոցառումներն ըստ ՇՄՏՄՆ/SEIS բաղադրիչների. համագործակցություն

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
18. Ստեղծել համագործակցային ինստիտուցիոնալ շրջանակ բաց տվյալների համակարգի ներդրման համար	Բարձր	Ներկայումս Հայաստանում բացակայում են բաց տվյալների ազգային հայեցակարգ կամ բաց տվյալների քաղաքականություն և ռազմավարություն: Շատ կարևոր է ստեղծել բաց տվյալների ոլորտում ինստիտուցիոնալ համագործակցության հիմք և խթանել հաստատություններում բաց տվյալների ձևավորումը: Օրինակ՝ առաջարկվում է ձևավորել ՀՀ վարչապետին առընթեր աշխատանքային խումբ շրջակա միջավայրի ոլորտում համագործակցությունը զարգացնելու համար: Բացի այդ, առաջարկվում է տրամադրել նախարարության կառուցվածքի վերաբերյալ տեղեկատվություն և ենթակա կառույցների հղումներ: Այս միջոցառման շրջանակներում կամրապնդվի բաց տվյալների կառավարման համար անհրաժեշտ ինստիտուցիոնալ հիմքը՝

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>հաշվի առնելով հատկապես շրջակա միջավայրի բաղադրիչը:</p> <p>Այս միջոցառման շրջանակներում ուշադրություն կդարձվի նաև հաստատությունների միջև համագործակցության ամուր կապեր ստեղծելու անհրաժեշտության վրա շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների և տեղեկատվության փոխանակում, կրկնօգտագործում և հրապարակում ապահովելու համար:</p> <p>Բաց տվյալների ոլորտում համագործակցային ինստիտուցիոնալ շրջանակ ստեղծելու մոտեցումներից են.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Գործող իրավական դաշտի վերանայում կամ լրացուցիչ ենթաօրենսդրական ակտերի ընդունում տարբեր դերակատարների բաց տվյալների վերաբերյալ հստակ պարտականությունները սահմանելու ազգային և ոլորտային մակարդակներում: Օրինակ՝ պետք է գոյություն ունենան բաց տվյալների շրջանակը կարգավորելու ընդհանուր կանոններ և շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների անհատ մատակարարների համար հատուկ կանոններ ներսում բաց տվյալների հրապարակման գործընթացը կազմակերպելու վերաբերյալ: • Միջգերատեսչական աշխատանքային խմբի ձևավորում, որը կօգնի/կաջակցի համագործակցության գործառնական մեխանիզմների ստեղծմանը (այսինքն՝ գործընթացները, ընթացակարգերը և առաջատար փորձը): • Միջոցառումների, կլոր սեղանների, կանոնավոր քննարկումների կազմակերպում ազգային շահագրգիռ կողմերի և տվյալների տարբեր օգտագործողների միջև համագործակցությունը խթանելու համար: <p>Նաև խորհուրդ է տրվում ապահովել Օրհուս կենտրոնների գործունեությունը:</p>

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>«Առաջատար փորձի մասին» զեկույցում բերված են բաց տվյալների ոլորտում միջգերատեսչական և միջազգային համագործակցությունը խթանելու նպատակով ԵՄ-ի նախաձեռնությունների օրինակներ: Բաց տվյալների վերաբերյալ 2019 թվականի զեկույցում սահմանված են չափորոշիչներ՝ երկրում գնահատելու ինստիտուցիոնալ դաշտի պատրաստվածությունը: «ԵՄ անդամ երկրներում շրջակա միջավայրի կառավարման գնահատման շրջանակի մշակում» փաստաթղթում⁴ նույնպես նշված է շրջակա միջավայրի կառավարման ինստիտուցիոնալ հիմք ստեղծելու առաջատար փորձը:</p> <p>Այս միջոցառումը կապված է սույն ճանապարհային քարտեզի «Բովանդակություն» բաժնում արված իրավական դաշտի վերանայմանն ուղղված առաջարկությունների հետ:</p>
<p>19. Ձևավորել և ապահովել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների և բաց տվյալների մշակման մեծ կարողություն:</p>	<p>Միջին</p>	<p>Այս միջոցառման բաղադրիչներն են.</p> <ul style="list-style-type: none"> Ազգային և տեղական մակարդակներում շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների և տեղեկատվության կառավարման և այն հասանելի դարձնելու անհրաժեշտ կարողությունների (մարդկային ռեսուրսներ և գործիքներ) գնահատում: Բաց տվյալների և շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների կառավարման համար մասնագիտացված անձնակազմի հավաքագրում և անհրաժեշտ գործիքների փուլային ձեռքբերում: Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների և տեղեկատվության պատրաստման և տարածման ընթացակարգերի և գործընթացների

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>մշակում և ինտեգրում:</p> <ul style="list-style-type: none"> Մասնագիտական զարգացման/վերապատրաստման ծրագրեր քաղաքացիական ծառայողների և/կամ տվյալների օպերատորների կամ տվյալների հետ առնչվողների համար: Այս առումով հնարավոր է նախատեսել պաշտոնական (պարտադիր բնույթի) վերապատրաստման ծրագրեր անձնակազմի համար, որը զբաղվում է տվյալների մշակմամբ և ճանաչել այդ դասընթացները հավաստագրերի միջոցով: <p>«ԵՄ անդամ երկրներում շրջակա միջավայրի կառավարման գնահատման շրջանակի մշակում» փաստաթղթում բերված են այս ոլորտում կարողությունների զարգացման նախաձեռնությունների բազմաթիվ օրինակներ: «3.5.2. Վարչական կարողություններ (բնապահպանական տեսչություններ, ոստիկանություն, մաքսային մարմիններ, դատախազություն և աուդիտորական մարմիններ)» բաժնում միայն բերված է կարողությունների զարգացման ԵՄ-ի օրինակը:</p> <p>Այս միջոցառումը կապված է սույն ճանապարհային քարտեզի «Ամրապնդել տեխնիկական հզորությունները շրջակա միջավայրի դիտանցման համար» և «Մշակել և (կամ) շարունակել զարգացնել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության կառավարման համապարփակ համակարգը՝ համաձայն Օրհուսի կոնվենցիայի և Ադտոտիչների արտանետման և տեղափոխման ռեգիստրների մասին արձանագրության» միջոցառումների հետ:</p>
<p>20. Նպաստել միջազգային և տարածաշրջանային համագործակցությանը՝ ճանապարհային քարտեզի</p>	<p>Բարձր</p>	<p>Ներկայումս բաց տվյալների ոլորտում Հայաստանն ունի սահմանափակ համագործակցություն այլ երկրների հետ:</p> <p>Այս միջոցառումը նպատակ ունի աջակցել Հայաստանի Հանրապետությանը սույն ճանապարհային քարտեզի իրականացման հարցում միջազգային առաջատար փորձի</p>

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
<p>իրականացումը խթանելու նպատակով:</p>		<p>միջոցով: Այդ նպատակով առաջարկվում է.</p> <ul style="list-style-type: none"> Կազմակերպել կլոր սեղաններ և այլ հարթակներ փորձի փոխանակման համար: Ստեղծել կապեր տարածաշրջանային և միջազգային մակարդակի հիմնական շահագրգիռ կողմերի հետ առաջատար փորձի փոխանակման համար: Միջազգային և տարածաշրջանային նախաձեռնությունների գույքագրում և դրանց ներուժի գնահատում: <p><i>«Առաջատար փորձի մասին» զեկույցի «Պետական կառավարման, հասարակության և բիզնեսի՝ բաց տվյալների և բնապահպանական տվյալների վերաբերյալ իրազեկման մակարդակի բարձրացում» բաժնում բերված են նախաձեռնությունների օրինակներ, որոնք կարող են ձեռնարկվել այս միջոցառումը կյանքի կոչելու համար:</i></p>
<p>21. Բարձրացնել քաղաքացիների և տնտեսավարողների շրջանում իրազեկությունը բաց կառավարման և շրջակա միջավայրի վերաբերյալ բաց տվյալների մասին:</p>	<p>Շարունակական</p>	<p>Ներկայումս Հայաստանում բացակայում է բաց տվյալների պորտալը, և, ընդհանուր առմամբ, երկրում բաց տվյալների հայեցակարգը զարգացած չէ:</p> <p>Հայաստանում անցկացված կլոր սեղանի ժամանակ շեշտվեց, որ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ բազմաթիվ հարցումներ են ստացվում: Այս ասպեկտը ցույց տվեց, որ հանրային իրազեկման արշավների կարիք կա շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության և բաց տվյալների մասին պարբերաբար տեղեկացնելու համար:</p> <p>Նման պայմաններում այս միջոցը չափազանց կարևոր է և կխթանի բաց կառավարության և բաց տվյալների նկատմամբ պահանջարկը՝ արտահայտելով դրա առավելություններն ու օգտակարությունը բոլոր մակարդակներում՝ տարբեր կատեգորիաների հավանական օգտագործողների շրջանում:</p> <p>Այս միջոցառման շրջանակներում ուշադրություն կդարձվի շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության դերի, դրա մատչելիության, օգտագործման համար և այլ հարակից ասպեկտների շուրջ</p>

Միջոցառում	Առաջնահերթություն	Նկարագրություն
		<p>հասարակության մակարդակի իրազեկվածության բարձրացման վրա, շարունակական գործողությունների, ըստ անհրաժեշտության ուժեղացման և ընդլայնման միջոցով: Վերոհիշյալ գործունեությունը կարող է ուղղված լինել շրջակա միջավայրի ծրագրային հավելվածների խթանմանը և դրանց կիրառելիության մեծացմանը:</p> <p>Բացի դրանից, միջոցառման շրջանակներում կձեռնարկվեն մի շարք գործողություններ, որոնք կօգնեն խթանել շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության օգտագործմանը/վերօգտագործմանը և տարածմանը, օրինակ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ծրագրավորման մարաթոն (հաքաթոն); • Ֆորում; • Մարքեթինգային քարոզարշավներ; • Ինկուբատորների զարգացում; • Հանրային-մասնավոր գործընկերության զարգացում; • Ազգային իշխանությունների, ՀԿ-ների և գիտական համայնքի միջև երկխոսության և համագործակցության խթանում: <p><i>«Առաջատար փորձի մասին» զեկույցի «Պետական կառավարման, հասարակության և բիզնեսի՝ բաց տվյալների և բնապահպանական տվյալների վերաբերյալ իրազեկման մակարդակի բարձրացում» բաժնում բերված են նախաձեռնությունների օրինակներ, որոնք կարող են ձեռնարկվել այս միջոցառումը կյանքի կոչելու համար:</i></p>

Առաջարկված միջոցառումների իրականացումը խթանելու նպատակով «Առաջատար փորձի մասին» զեկույցում ներկայացված են հետևյալ օրինակներն ու առաջարկությունները.

- Էլեկտրոնային կառավարման և թվային լուծումների վերաբերյալ պետական հաստատությունների տեղեկացվածության և մոտիվացիայի բարձրացում (օրինակ ԵՄ-ից);
- Էլեկտրոնային կառավարման իրազեկության բարձրացում հանրության և բիզնեսի շրջանում (օրինակ ԵՄ-ից);

- Բաց տվյալների նախաձեռնության (նախաձեռնությունների) համակարգում (օրինակ Իռլանդիայից);
- Բաց տվյալների կառավարման գործընթացների և ընթացակարգերի ստեղծում (օրինակ Լիտվայից);
- Բաց տվյալների և շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալների պետական կառավարման, հանրության և բիզնեսի իրազեկվածության մակարդակի բարձրացում (օրինակ Բելգիայից, Կիպրոսից, ԵՄ-ից, Իտալիայից և Լյուքսեմբուրգից);
- Կազմակերպություններում բաց տվյալների խթանում;
- Օգտատերերի կարծիքների հավաքագրում և կապի նոր միջոցների ապահովում բաց տվյալների մատակարարների և օգտագործողների միջև (օրինակ Իսպանիայից):

